

УДК 7.072.2(477)"19/20"(092)
DOI <https://doi.org/10.15407/nz2026.01.024>

**МИСТЕЦТВОЗНАВЕЦЬ.
МУЗЕЙНИК. ВОЛОДАР
І ОХОРОНЕЦЬ СКАРБІВ.
МІЙ БАТЬКО.
До 100-річчя від дня народження
Бориса Возницького**

Лариса РАЗІНКОВА-ВОЗНИЦЬКА
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-9099-7962>
доцентка кафедри реставрації творів мистецтва;
художниця-реставраторка станкового
олійного живопису першої категорії,
Львівська національна академія мистецтв,
вул. Кубійовича, 38, 79011, Львів, Україна,
e-mail: voznitska@gmail.com

Борис Возницький — мистецтвознавець, художник, музейник, реставратор, робітник, будівничий, володар і охоронець скарбів — прямого означення немає, бо воно обов'язково перетікатиме з галузі в галузь, з однієї сфери в іншу. Цільово йшов своїм шляхом, був «Ангелом-охоронцем, Майстром часу», як про нього казали. Він був переконаний, що найважливіша ланка — музейна сфера, сфера охорони пам'яток. Діяв власним прикладом, був завжди першим, коли справу починали, й останнім, коли закінчували. Йосип Сліпий казав: «Народ, що загубив минуле, зникає з лиця землі». Борисові Возницькому довелося діяти наперекір системі, завжди ставав на захист істинного мистецтва, не боявся брати зруйновані пам'ятки, архітектурні комплекси, рятувати їх, створювати в них музеї.

Мета статті — подати спогади про батька як про найріднішу людину для мене як дочки та показати його як великого самопожертвенного рятувальника скарбів культури свого краю, високо оціненого президентом України, який нагородив його найвищою нагородою — званням Героя України. Висвітлення питань такої тематики становить невід'ємну частину досліджень народної культури українців.

Актуальність теми обумовлена 100-літнім ювілеєм від дня народження Бориса Григоровича Возницького.

Методологічною основою дослідження є біографічний та аналітичний методи, з поєднанням історичної реконструкції.

Ключові слова: Борис Возницький, Львівська картинна галерея, музеї, експедиції, замки, мистецькі скарби, зруйновані пам'ятки, архітектурні комплекси, батько, родові коріння, Волинь, Рівненщина, Україна.

Larysa RAZINKOVA
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-9099-7962>
Associate Professor of the Department of Restoration of Works of Art;
Artist-Restorer of Easel
Oil Paintings of the First Category,
Lviv National Academy of Arts,
38, Kubiyovycha St., 79011, Lviv, Ukraine,
e-mail: voznitska@gmail.com

ART CRITIC. MUSEUM. OWNER
AND GUARDIAN OF TREASURES. MY FATHER.
To the 100th anniversary of the birth of Borys Voznytsky

Borys Voznytskyi — art critic, artist, museum curator, restorer, worker, builder, owner and guardian of treasures — there is no direct definition, because it will necessarily flow from industry to industry, from one sphere to another. During his lifetime, writers were interested in his activities, films were made, poems were composed for him, awards were given, journalists took numerous interviews, and he seemed to stand aside from all of this and only invested his strength, intelligence, and duty, cherished every minute, and did not get distracted by everyday life. He purposefully followed his own path, was a «Guardian Angel, Master of Time», as they said about him. He was convinced that the most important link was the museum sphere, the sphere of monument protection. He acted by his own example, was always the first when a matter was started and the last when it was finished. Yosyp Slipyj said: «A people that has lost its past disappears from the face of the earth». Borys Voznytsky had to act against the system, always stood up for true art, was not afraid to take destroyed monuments, architectural complexes, save them, create museums in them.

The purpose of the article is to present memories of my father as the dearest person to me as a daughter and to show him as a great self-sacrificing savior of the cultural treasures of his land, highly appreciated by the President of Ukraine, who awarded him the highest award — the title of Hero of Ukraine. Covering issues of such a topic is an integral part of research into the folk culture of Ukrainians.

The relevance of the topic is due to the 100th anniversary of the birth of Borys Hryhorovych Voznytsky.

The methodological basis of the study is biographical and analytical methods, with a combination of historical reconstruction.

Keywords: Borys Voznytskyi, Lviv Art Gallery, museums, expeditions, castles, art treasures, destroyed monuments, architectural complexes, father, family roots, Volyn, Rivne region, Ukraine.

Вступ. «Рятування національної спадщини для мого життя — це призначення з вище». Цей вислів Борис Возницький записав у своєму щоденнику, тепер він викарбуваний на його могильній плиті. Так він вважав, таким був, таким його знали і таким залишитися в пам'яті наступних поколінь.

Борис Возницький — мистецтвознавець, художник, музейник, реставратор, робітник, будівничий, володар і охоронець скарбів, прямого означення немає, бо воно обов'язково перетікатиме з галузі в галузь, з однієї сфери в іншу. Його діяльністю за життя цікавилися письменники, знімали фільми, склали йому вірші, нагороджували, журналісти брали численні інтерв'ю, а він ніби від цього стояв осторонь і тільки вкладав сили, розум, обов'язок, беріг кожну хвилину, не розпорошувався на буденщину [1, с. 71—160]. Цільово йшов своїм шляхом, був «Ангелом-охоронцем, Майстром часу», — як про нього казали. Він був переконаний, що найважливіша ланка — музейна сфера, сфера охорони пам'яток. Діяв власним прикладом, був завжди першим, коли справу починали, й останнім, коли закінчували. Йосип Сліпий казав: «Народ, що загубив минуле, зникає з лиця землі». Борисові Возницькому довелося діяти наперекір системі, завжди ставав на захист істинного мистецтва, не боявся брати зруйновані пам'ятки, архітектурні комплекси, рятувати їх, створювати в них музеї.

Мета статті — подати спогади про батька як про найріднішу людину для мене як дочки та показати його як великого самопожертвенного рятувальника скарбів культури свого краю, високо оціненого президентом України, який нагородив його найвищою нагородою — званням Героя України. *Методологічною основою дослідження* є біографічний та аналітичний методи, з поєднанням історичної реконструкції.

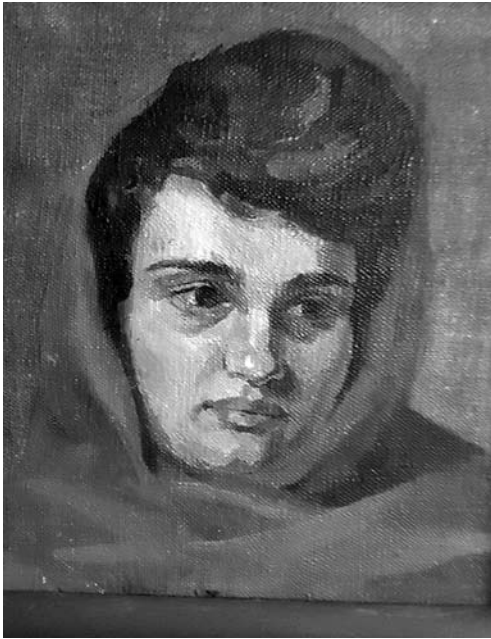
Основна частина. Коли батькові, Борису Возницькому, було майже 90, коли пройдено великий життєвий шлях, то печальних і радісних сторінок у житті таки достатньо, є що згадати. За постійним браком часу, який чим далі ставав для нього все дорожчим, Борис Возницький (іл. 1) періодично пригадував і занотовував життєві події, які вважав важливими для самого себе. Деяким розділам давав назви: «Мої вишколи», «Моя Академія», «Боротьба за замки», «Довга дорога у музей»... Навіть короткі нариси або спогади, що лягали на одному аркуші,

датував днем, роком написання, або місцем перебування, де вдавалося сісти за перо — Золочів, поїзд Львів — Київ, лікарня у Німеччині, Єрусалим. Важко сказати, чи мав намір зібрати свої рукописи у ціле та опублікувати. Можливо так, але розумів, що роки швидко минають, а вже 86-й, необхідно ще дуже багато зробити, передати свої знання, бачення того всього, що ще можна врятувати. За його життя казали: «Щоб врятувати той чи інший об'єкт, пам'ятку архітектури, потрібен Возницький. А де таких ще взяти?». Часу на все не вистачало. Чому Борису Возницькому вдавалося, а іншим — ні? Можливо тому, що зміг зберегти в собі того, ким захотів стати, — мистецтвознавця, творця... А зберігати складніше, ніж ним стати.

З його уст неодноразово чула стару притчу, яку любив переказувати, незважаючи на посади та вік людей, з якими спілкувався. Йшлося про будівництво собору у місті Шартрі у Франції. Про те, як один філософ шукав відповідь на запитання «у чому сенс життя?». Якимось підійшов до робітників на будівництві собору і запитав: «Що ви робите?». «Тягну тачку з важким камінням, он які мозолі на руках», — відповів один. Другий сказав, що заробляє на харчі, щоб прогодувати родину. А третій випростався, обтер з чола піт, широко усміхнувся і з гордістю мовив: «Я будую Шартрський собор!». Борис Возницький усе своє життя «Будував собор». Ніколи не загли-

Іл. 1. Борис Возницький. 1955-й рік. Тут і усі наступні світлини — з фотоархіву Лариси Разінкової-Возницької

Іл. 2. Портрет дружини Олени, автор — Борис Возницький, 1954-й рік

блювався у проблеми зі здоров'ям, настільки захоплювався справою, що забував про харчі й цілий день міг нічого не їсти, особливо, коли створював відділи музеїв, увечері був хліб та чай, які повністю його задовольняли. Правда, працівники, все ж, намагалися йому принести щось з домашнього, знали, що любить сирник та бігус.

Заробити гроші? Задовольнявся малим, радів, що може частину заробленого витратити на техніку для Львівської картинної галереї — бульдозери, машини та іншу техніку, що конкретно допоможе в роботі на цю хвилину. Жив у двокімнатній «хрущовці», заставлений від підлоги до стелі книжками, його бібліотекою. Ще молодою я також почала купувати книжки (у 70-ті роки важко було придбати добру книгу з мистецтва). Він мене застеріг, сказавши, що в житті слід мати мету. В якій галузі мистецтва будеш більше працювати, таку літературу і потрібно збирати. У бібліотеці переважали словники, книги про замки світу, паркові системи, історію України та з мистецтва, гетьманство і козаччину. Наполягав, щоб галерейна бібліотека поповнювалася книгами з усього світу, подаровані книги з мистецтва переважно туди віддавав. Після того, як батька не стало, майже половину його книжок віддала до Львівської картинної галереї, теперішня назва — Львівська національна галерея мистецтв імені Б.Г. Возницького.

Несподіванкою для мене стало те, з якою вражаючою педантичністю він зберіг листи батьків та рідних, друзів і колег. Зберіг усі п'ятдесят щоденників, починаючи з 1961 року, творчі роботи, що малював замолоду, переважно у техніці олівця та акварелі. Це — краєвиди, автопортрети, портрети доньки та єдиної дружини, з якою так рано розлучився, але любов до якої проніс крізь усе життя. Я була свідком останнього їхнього спілкування, віртуального по Скайпу. Говорила переважно мати, батько мовчав, в його очах я вперше побачила сльози. Вона спитала, чому він так уважно на неї дивиться. Батько з теплотою відповів: «Любуюся тобою». Можливо, у нього було відчуття останнього побачення (іл. 2).

Збережені листи та колажі Сергія Параджанова — великого друга та однодумця Бориса Возницького. Це був недовгий період їхніх листувань та особистого спілкування. Перша зустріч відбулася, коли Параджанов розпочав у Карпатах зйомки фільму «Тіні забутих предків». Їм варто було зустрітися лише раз, як потім їх магнетично притягувало, і зустрічі повторювалися. Параджанов завжди звертався до нього «Дорогий, любимий друг і брат».

Незважаючи на те, що Борис Возницький усе життя, щоб робити потрібну справу, змушений був бути великим дипломатом, однак завжди залишався Людиною, не думав про власну безпеку. Знаючи, як переслідували, судили, ганили дисидента Сергія Параджанова, завжди пишався дружбою з ним, відкрив в галереї присвячену йому камерну виставку.

Приймав на роботу у галерею дисидентів, яких інші боялися пустити на поріг, колег, яких звільняли з інших музеїв. Це не жалість, а велика повага до цих людей. Цей його крок вони поцінували пізніше, і згодом дякували йому.

Він був віруючою людиною, хоча, як сам зауважував, до церкви на службу рідко ходив. У своїй кімнаті після смерті матері повісив іконку та лампадку, намолену батьками. Тільки він знав, яка велика сила тримає його на цьому світі й дає можливість виконувати місію, яка була ним же окреслена.

Возницький був великим патріотом своєї країни і ніколи не забував, звідки родом. З гордістю наголошував, що він з Волині, з Рівненщини, пишався своїм родовим корінням, відгукувався на всі прохання музейників про консультації, виставки, або допомоги у реставрації.

Хочу згадати лише про один день з життя Бориса Возницького, коли він щороку обов'язково приїжджав у рідне село, відкладаючи навіть дуже важні справи та зустрічі.

Переважно, їдучи до Ульбарова, а це завжди випадало на Проводи після Пасхальної неділі, батько брав мене зі собою. Їхали по Київській трасі, часом ночували в Олеському замку, щоб скоротити дорогу та раніше приїхати у село. Цей день завжди був традиційним і не виконати запланованого означало розчарування. Цю машину перетинала межу Львівської області і розпочиналася Рівненська, кожне містечко, село, ліси, пагорби, — все нагадувало батькові часи дитинства, юнацтва, війни, а далі — експедиції по церквах, коли працював над творчістю Й. Кондзелевича, писав дипломну роботу, пішки обходячи кожне село (іл. 3, 4).

Згадував діда Георгія Нестерчука, який дуже любив свого онука, намагався при зустрічі щось йому подарувати. Якось дав йому плитку халви, а оскільки Борис раніше такої не бачив, то віддав її собаці, що була прив'язана у дворі дідової садиби. Часто їздили до лісу по гриби, багато спілкувалися, дід гарно співав, мріяв, щоб Борис вивчився на інженера. Шкільне навчання оплачував дід. Згадував і про свою бабу Анну, у якої був улюбленим онуком і від якої часто мав захист від покарання батьками. Як довго плакав за хатою, щоб батьки віддали його до школи у шість років, а вже у 10 років навчався в Дубно в польській «повсехній» школі, жив у дядька Володимира та з його дітьми Галею і Володею. Враження у Бориса було від Замку, тут розповідям не було кінця. Наша подорож тривала, і коли минали Дубно, починалися спогади про юні роки, коли хлопцем бігав від одного загону до іншого, будучи зв'язковим УПА. Складні й тяжкі часи! А скільки довелося пережити за сина його мамі Тетяні, особливо коли приходили на нього «похоронки». У своїх рукописах Борис Возницький достеменно описує воєнні часи, згадує імена та прізвища своїх друзів, таких же хлопчаків і дівчат, які гинули, захищаючи рідну землю. Для нього так важливо було відкрити пам'ятник на Гурбах, і він багато для цього зробив, але на самому відкритті йому вже не довелося бути.

Дорога у рідному селі проходила попри рідну хату. Там уже жили інші люди, переселенці. Боляче було дивитися на неї, машиною лише призупинявся і ніко-

Іл. 3. Церква в селі Ульбарів

Іл. 4. Родинна хата в селі Ульбарів

ли не виходив. Батьки Возницького були добрі господарі, і це знало усе село. Хата під горбом, а горб вкривали дерева вишень та черешень. Коли навесні зацвітали рожевим та білим цвітом, а потім вкривалися червоними ягодами, годі було відвести очі. Перед хатою росли мальви та матіоли, — я до сих пір пам'ятаю той сильний п'янкий аромат, який огортав усе навколо. Ідеально чисте подвір'я і сама хата, яку часто білили.

Далі наш шлях пролягав на кладовище та до церкви. Добре, коли кілька днів не було дощів або не лежав сніг, тоді можна легко заїхати по вузькій ґрунтовій дорозі, що стрімко злітала догори. Коли ж дорога у болоті — йшли пішки. На могилках (так казали в цій місцевості) вже багато односельчан, які в цей день сім'ями приходили на могили родичів згадати та помолитися. Очікували на священника. Ми також обходили поховання рідних і остаточно зупинилися біля татових батьків. Могили завжди були прибрані та вже висаджені свіжі квіти — заздалегідь це робила двоюрідна сестра батька Оксана з

Іл. 5. Мати Бориса Возницького Тетяна, 1930-ті роки

Іл. 6. Лариса Разінкова-Возницька з батьком, 1993-й рік

донькою Оленою. Батько любив цей день і завжди чекав його, хоча він був скорботним. Односельчани та друзі — всі підходили, віталися, починалися спогади, очима шукав тих, з ким розмовляв минулого року і, коли дізнавався, що хтось уже відійшов, сумно це сприймав. Останні роки казав, що пише про рідне село, щось уточнював, і тільки після того, як батька не стало, в його архівах я знайшла завершений рукопис про Ульбарів, який він так і назвав «Рідне село» (іл. 5).

Після кладовища йшли до церкви, — любив поговорити зі священником, завжди знаходили спіль-

ну мову. Оскільки церква вже стара, радилися, як найкраще її зберегти.

Далі шлях пролягав у Дубно. Там також віддавали данину пам'яті його рідній сестрі Тамарі, яка все життя вчителювала у школі. Дорогою до замку обов'язково відвідували родичів по лінії матері. Колись це була велика родина на Сурмичах, в яких проживав батько, коли тут навчався. Тепер у будинку живе його племінниця Тіна з донькою Наталкою, яка працює у Дубнівському замку.

Того дня Бориса Возницького як завжди чекав директор замку Петро Смолін. Тривала реставрація замкових корпусів, і Петро Петрович, великий ентузіаст і сподвижник, мав до Бориса Возницького безліч питань. Вони обходили всі приміщення, батько радів, що замок відроджується, що там буде музей. Прагнув бодай чимось допомогти. Декілька експонатів музею були відреставровані в майстернях Львівської галереї, і, коли були готові виставкові зали, галерея надала замкові виставку з кращих своїх експонатів. Часи співпраці та взаємодопомоги.

Надвечір поверталися до Львова. Треба було бачити батькові очі й відчутти силу, якою збагатилася його душа. Таке враження, що він відновився — ні втоми, ні нарікань. Він знав, що має робити завтра, куди написати, з ким переговорити, чим допомогти (іл. 6).

Борис Возницький казав: «Щоб розвиватися у житті, потрібно відмовитися від того, чого досягнув, обривати, що вже склалося і знову починати все спочатку, — тільки так можна йти вперед».

У нього була виняткова риса — любити людей і ставитися до них завжди з повагою, незважаючи на те, хто яку займає посаду. У роботі був принциповим, вимогливим, справедливим як до себе, так і до інших. Найперше — не шкодував себе. До сих пір до мене підходять незнайомі люди і розповідають, як приїздили в замки, які ще в той час реставрувалися, бачачи чоловіка, який все копає, мурує, запитували, хто би міг щось їм розповісти про той чи інший об'єкт. Хоча чоловік був дуже стомлений, його очі спалахували і він починав провадити екскурсію. Вже пізніше ці люди розуміли, хто перед ними, і скільки уваги і дорогоцінного часу їм приділено. Правда, був інший випадок, про який мені нещодавно розповіла Мирослава Бабінська. Вона декілька років працювала у Золочівському замку. Борис Возницький

мурував карниз на «Китайському палаці». Для нього — звичка робота: мурувати, викладати з кам'яної плитки підлоги, формувати парки, газони та ін. У замок приїхав заступник Міністра енергетики. Таким поважним делегаціям зазвичай екскурсію провадив Возницький. Підійшла Мирослава та й розповіла про поважного гостя. Борис Возницький відповів: «Ведіть екскурсію самі. Міністрів багато — я один, в мене розчин стигне». Таким також він був.

У 2012-му році Міністерство культури України підписало з Генеральним директором Львівської національної галереї мистецтв Борисом Возницьким контракт ще на три роки [2]. Попереду мрія життя — показати твори геніального скульптора Іоана Пінзеля в Парижі, у Луврі. Творчість цього генія п'ятдесят років вивчав, рятуючи з небуття безцінні раритети, збирав дерев'яні постаті святих з уламків, що розтрощені лежали у зачинених соборах, реставрував. Показати збірку Підгорецького замку на виставці, яку готував задалегідь, а ми, реставратори, рятували ці твори.

Розумів, що реставрацію замку за життя не завершить, зважав на те, що держава кошти не надавала, тому виклав своє бачення відновлення Підгорецького замку у власних розробках, документах. На жаль, нікому в наш час вони не потрібні. Мріяв встановити у Підгірцях пам'ятник Тарасові Шевченку, оскільки перша панахида по Тарасові відбулася там у монастирі. Визначив місце для пам'ятника і почав облаштовувати територію. Мріяв дослідити й останки з Онуфріївської церкви, які були віднайдені при реставрації собору. Був впевнений, що це перепоховання друкаря Івана Федоровича.

Його мучило, що фасад Львівської національної галереї мистецтв, що на вулиці Стефаніка, у «жахливому» стані. Писав у Міністерство культури листи, але дозволу не давали, хоча галерея мала кошти на ремонт. Борис Возницький бив на сполох про аварійний стан собору Кларисок у Львові, у якому йому навіть у радянські часи вдалося відкрити музей сакральної скульптури Іоана Георга Пінзеля. Дах протікав, постраждали фрески художника XVIII ст. пензля Строїнського на склепінні собору. Мріяв відкрити у підземеллях Золочівському замку лапідарій, звів зі Львова та околиць численні фрагменти викинутих та розтрощених готичних та середньовічних кам'яних, з орнаментикою, порталів вікон, две-

Іл. 7. Зліва направо: Й. Гронський, С. Костюк, В. Вуйцик, Б. Возницький, Л. Міляева, Г. Логвин. Кінець 1970-х років

Іл. 8. Відкриття експозиції Олеського замку 21 грудня 1975 року

рей та вже розпочав робити експозицію. Домагався надання коштів для даху надбрамного корпусу в Золочівському замку, який ще у 2011 році зніс буревій. В Олеському та Золочівському замках підготував стіни для експозицій унікальних для України батальних широкоформатних полотен Мартіно Альтомонте «Битви під Віднем» та «Битви під Парканами». Як патріарх музейної справи, вважав — місце цим творам тільки в музеї.

Отож за його ініціативи у 1972—1975 роках було створено експозицію музею Олеський замок. Після реставрації замку повернуто вигляд XVII століття (іл. 7, 8).

Мав великі плани.

Іоан Георг Пінзель [3; 4], Микола Потоцький — Канівський староста [5]. Це-виняткова сторінка у житті батька, адже протягом 50-ти років він захоплювався долею та діяннями цих геніїв, досліджував, рятував і писав. Загадкові, скриті для нас сто-

Іл. 9. Костел у селі Годовиця на Львівщині

Іл. 10. Богородиця із костелу в селі Годовиця на Львівщині

рінки їхнього життя безперестанно надавали йому романтичного нетерпіння віднайти і зібрати воедино прожите та створене цими людьми. Захоплювався величчю меценатства Миколи Потоцького, який збудував понад сімдесят храмів на нашій землі, запросив Бернарда Меретина — архітектора та вітварного скульптора Іоана Пінзеля, які продовжили свою творчість. Як писав Борис Возницький, великий вплив на них мала наша ікона, візантеїзм. Пінзель довів свою майстерність до вищої мистецької параболи. У рукописах батька можна бачити численні знаки запитань та оклики, сумніви та стверджен-

ня, питання до самого себе і відповіді, в яких уже не сумнівався. Кілька разів, уже у поважному віці, що казав, коли його душа відлетить у небо, перше, що там зробить, — зустрінеться з Миколою Потоцьким та Пінзелем. Тоді загадки, які його мучили на Землі, отримають відповіді.

Пишався тим, що Україна мала цього унікального, своєрідного, неповторного у світовому мистецтві скульптора і може його уславити. Так, врятуванню творів Пінзеля ми завдячуємо Борису Возницькому. Що врятував, те й маємо. Все інше знищено радянською дійсністю, спалене, як дрова, розсипалося, як і численні храми, меценатом яких був Микола Потоцький. Борису Возницькому вдалося відкрити музей сакральної скульптури XVIII ст., де експонуються твори Іоана Пінзеля.

На віднайденні експонатів Іоана Пінзеля зупинюся детальніше.

Ще у 1961 році, працюючи в Українському музеї (нині Національний музей у Львові імені Андрея Шептицького, вул. Драгоманова, 42), Борис Возницький привіз з костелу села Годовиці Львівської області дві скульптури «Самсон, що роздирає пащу лева» та «Жертвоприношення Авраама» Іоана Георга Пінзеля. Костел Усіх Святих архітектора Бернарда Меретина вже був без дверей, дах завалювався (іл. 9). У 1962 році Бориса Возницького переводять у Львівську картинну галерею на посаду директора музею, і ці дві скульптури він забирає зі собою, як йому дали зрозуміти — Українському музею вони не були потрібні. З того часу він розпочинає цікавитися творчістю цього геніального скульптора, вивчати, збирати, рятувати, популяризувати. Із врятованих ним залишків відкрив музей робіт Пінзеля. Збирав, де тільки міг. Орієнтиром були дослідження польських істориків мистецтва тридцятих років (іл. 10).

Через деякий час Борис Возницький знову їде в Годовицю, дерев'яна поліхромована золочена скульптура хаотично вже лежить на землі, багатьох частин вітарів не було. Бери, що хочеш. Згадав слова Петра Лінинського, який казав, що потрібно було відразу забирати усі скульптури Пінзеля з Годовиці ще у шістдесят першому.

Зі спогадів Бориса Возницького: «Вдруге забрали вже все, що могли, демонтували «Розп'яття», двох ангелів, предстоячих Марію та Іоана, амвон був роз-

битий. Три алегоричні постаті ми зняли, а рельєф був розколотий на дві частини — одна половина лежала у смітті в куті костелу, друга — неподалік від вогнища, яке розпалили учні школи. Згодом учні розклали вогнище на стриху костелу, дах повністю вигорів».

Так рятували скульптури Пінзеля на інших об'єктах. Жодного вцілілого вітваря, завершеної авторської постаті. Навіть врятованих п'ять з вісімнадцяти скульптур з Городенки Івано-Франківської області, яку студенти профтехучилища розпилювали на дрова, — з однієї Возницький витягнув пилку — всі були понівечені, без левкасу, поліхромії, голів та рук. Постаць св. Анни знайшов випадково, шукаючи у костелі вітварі Пінзеля, які зникли в Монастирських. Пішов на цвинтар і на одній з могил побачив вкопану в землю дерев'яну фігуру святої. Голова була майже відірвана, але відразу півтораметрову скульптуру забрати не вдалося, бо був тільки мотоциклом. Узяв голову, а на другий день вже приїхав машиною та забрав твір до музею.

Ми б могли ніколи не побачити геніальні твори українського скульптора XVIII ст. Іоана Пінзеля, якби їх не врятував Борис Возницький, — він відкрив їх для України та усього світу. Мріяв та готував виставку у Луврі, його мрія здійснилася, але він, на жаль, до цього часу не дожив (іл. 11, 12).

За життя Бориса Возницького вийшло декілька книжок, де розповідали про нього, переважно з його слів, надиктованих на диктофон [1; 6]. Більше було публіцистики в газетах, журналах. Кожну перемогу його і колективу галереї з освоєння та врятування того чи іншого об'єкту, який мав велике значення для українського мистецтва, перетворювався у самостійний музей — чи то художній, чи літературний, чи меморіальний, підтримувався журналістами. Були і тяжкі, непевні часи для Бориса Возницького, особливо у соціально кризові, коли його справу намагалися знищити. Тоді, знову ж, ставали на захист журналісти, добачаючи у ньому великий потенціал у порятунку національної спадщини. І перемагали. Його неможливо було змінити. Це був вогонь, який постійно палав.

Якось батько сказав: «Якщо вже не буду директором галереї, все одно її не залишу, піду бодай сторожем, робітником — все ж буду приносити користь музею». Він зрісся з музеєм, це було його життя, його радість і розпач, титанічна фізична праця без

Іл. 11, 12. Борис Возницький веде екскурсію у Львівській національній галереї мистецтв, 2009-й рік

вихідних та відпусток і тріумфів перемоги. Вважав себе найщасливішою людиною. Був великим патріотом, робив улюблену справу, рятуючи культурне надбання Держави. Не раз говорив, що бути директором не самоціль, а великі можливості виконувати роботу з колективом, яку вважав за потрібну. У своєму щоденнику Борис Возницький записав: «Коли мрії збуваються — стає сумно». У цих словах весь Він. Великий романтик і великий реаліст. Він народився бідним, з мисленням багатой людини. І за це отримав найвищу земну нагороду.

Указом Президента України Віктора Ющенка № 806/2005 від 16 травня 2005 року за визна-

Іл. 13. Вручення Борису Возницькому ордена Держави — Герой України. Справа — Президент України Віктор Ющенко, зліва — Президент Республіки Польщі Александр Квасневський. 2005-й рік

Іл. 14. Мурал на стіні львівської багатоповерхівки на вул. Петлюри, 2 з портретом Героя України Бориса Возницького. URL: <https://suspinne.media/lviv/34556-u-lvovi-pamaluvali-mural-prisvacenij-muzejniku-borisu-voznickomu/>

чний внесок у національне відродження України, багаторічну подвижницьку діяльність на ниві збереження та популяризації духовної спадщини українського народу, особисті заслуги у розвитку музейної справи директору Львівської галереї мистецтв Борису Григоровичу Возницькому присвоєно звання Герой України з врученням ордена Держави (іл. 13).

Ще за життя Борис Возницький був іменований Найпопулярнішою особою Львівщини «Галицький лицар» (1999), Почесним громадянином міст Винники та Дубно (1998), Львова (2009), Буського (2002) та Золочівського районів (2009). Був нагороджений Хрестами: Галицький Хрест (1998), Український реєстровий хрест III ступеня, Івана Мазепи. Медаль «*Carabinieri tutela patrimonio culturale*» (1999);

Заслужений працівник культури України та Польщі, лауреат Державної премії ім. Тараса Шевченка (1989); Академік Української академії мистецтв

(2002); Учасник бойових дій УПА (2006). Відзнака президента України (2009).

Заслужений працівник культури України та Польщі, Президент Українського національного комітету Міжнародної ради музеїв (ICOM). Нагороджений: почесною відзнакою президента України (2001) орденом «За заслуги» I та II ступеня, найвищою відзнакою Польщі орденом «Командора» (2003), орден «Честь, Віра, Слава» I ступеня (2010), лауреат всеукраїнської премії в галузі гуманітарних наук «Визнання», всеукраїнська премія «Гордість країни» (2004), член Ради по Шевченківській премії.

Дата 23 травня 2012 року стала найтрагічнішою у моєму житті року, коли він їхав у Поморянський замок на зустріч з реєстровим козацтвом, яке вирішило допомогти у відновленні замку. Все це, впевнена, разом з колективом йому вдалося б здійснити.

Я втратила батька, дорогого, безцінного, найріднішого. Я втратила родину, сімейну і душевну опору. Для мене Він був усім світом. А для України — її відданим сином, якій віддав усю потугу свого життя.

18 травня 2020 р. на стіні львівської багатоповерхівки на вул. Петлюри, 2 відкрили мурал з портретом Героя України Бориса Возницького. Саме тут, у цьому будинку з 1972 року він жив. Над цим муралом впродовж 2,5 тижнів працювало п'ять художників кафедри сакрального мистецтва, монументального живопису Львівської національної академії мистецтв на чолі із Святославом Владикою [7] (іл. 14).

А 12 квітня 2013 року Міністерство культури України видало наказ «Про присвоєння імені Б.Г. Возницького Львівській національній галереї мистецтв».

У Львівській картинній галереї я, дочка Бориса Возницького, пропрацювала 41 рік, починаючи з посади лаборанта, помічника реставратора, реставратора, а з 1980-го року очолювала відділ реставрації. Коли батька не стало, була призначена Генеральним директором Львівської національної галереї мистецтв імені Бориса Возницького). Переступивши поріг його кабінету вже в статусі Генерального директора найбільшого музею України, я та колектив галереї мали чітко окреслені дії, які ми повинні були здійснити. Протягом трьох років вдалося розробити та затвердити документацію, зібрати кошти на ремонт фасаду головного корпусу музею

на вулиці Стефаника. Замінити дах музею І. Пінзеля, почати реставрацію фасаду, а твори цього унікального й геніального творця показати у Луврі. За кресленнями Бориса Возницького завершити та відкрити пам'ятник Тарасові Шевченку у Підгірцях. Виконати останній заповіт Возницького, змонтувавши на підготовлених ним стінах в Золочівському та Олеському замках широкоформатні батальні полотна Мартино Альтомонте [8]. Однак уже тоді ми відчули великий спротив з боку влади та Міністерства культури України, які протягом мого директорства тиснули, змушуючи повернути твори у діючий Жовківський костел св. Лаврентія, оскільки того вимагала польська сторона. Тоді нас підтримала громадськість Львова, інтелігенція, митці, всі ті, які усвідомлювали колосальну історичну та культурну цінність полотен (іл. 15).

Не ставлю собі за мету перелічити все, зроблене нами після трагічної загибелі Бориса Возницького. Лише хочу сказати, що той шок, який пережив колектив галереї мистецтв, нас мобілізував. З відходом Великої Людини колектив не розгубився і не занепадав. Ми, його учні, знали: якщо не ми, то ніхто!

Висновки. Отакий Він, Борис Возницький, невтомний, самопожертвенний збирач і охоронець культурних надбань свого краю.

З його ініціативи було засновано 16 музейних комплексів, відновлено замки Галичини: Олеський, Золочівський, Підгорецький, Жовківський.

Завдяки його натхненній і героїчній праці історія українського мистецтва поповнилася численними сторінками, саме йому ми завдячуємо збереженням національної культурної спадщини більше п'ятдесяти тисяч унікальних врятованих пам'яток. Це врятовані ним усі віднайдені 32 скульптури Івана Георга Пінзеля, створений у 2000 р. та діє музей цього унікального скульптора 18 ст.; Каплиця Боїмів — 1967 р. [9]; Музей мистецтва староукраїнської книги — 1975 р.; Олеський замок — 1975 р.; Музей-садиба Маркіяна Шашкевича — 1993 р.; Музей найстаріших пам'яток м. Львова — 1994 р.; Підгорецький замок — 1980—1995; П'ятничанська вежа — 1996 р.; Музей Теодозії Бриж — 2000 р.; Палац Потоцьких (Європейське мистецтво 14—18 ст.); Мистецько-історичний сектор «Жовківський замок» — 2003 р.; Музей-меморіал гетьмана Івана Виговського — 2004 р.; Золочівський

Іл. 15. На відкритті виставки Пінзеля в Луврі, 2012-й рік замок — 2004 р.; Музей модерної скульптури Михайла Дзиндри — 2009 р.; Музей мистецтва та історії Жидачівської землі (задум та розпочаті роботи Б. Возницького, відкрили у 2014 р.).

Львівська національна галерея мистецтв сьогодні — один з найбільших та найбагатших музеїв України.

Життєпис великого Музейника виходить далеко за межі звичайного реєстру подій та фактів. Його внесок в українську культуру і музейну справу неможливо переоцінити і важко перевершити. Робота Бориса Возницького у порятунку мистецької спадщини мала безпрецедентний в українській історії масштаб. Разом із колегами він зібрав та врятував понад 36 тисяч унікальних експонатів.

Борис Возницький рятував світ. Рятував історію, рятував культуру, рятував нас. Як би скрутно не було, будемо сподіватися, що врятував.

1. Борис Возницький. Біобібліографічний покажчик. Львів, 2016.
2. Возницький Б.Г., Компанейць М.Г., Овсійчук В.А. та ін. Львівська картинна галерея: путівник. Вид. 2-ге, доп. Львів: Каменярь, 1979. 64 с.: іл.
3. Возницький Б.Г., Опанасенко Н.О. Містер Пінзель — легенда и реальность: кат. вист. Львов, 1987. 28 с.: ил.
4. Voznitskiy B. Mistr Pinzel: legenda a realita: kat. výstavy. Praha: Pražský hrad, 1989. 22 s.: 49 s. il.
5. Возницький Борис. Микола Потоцький староста Канівський та його митці архітектор Бернард Меретин і сницар Іоан Георгій Пінзель. Львів: Центр Європи, 2005. 160 с.: 220 іл.
6. Борис Возницький. Автопортрет на тлі часу. Авт. ідеї С. Фрухт, вступ. ст. та упоряд. Н. Філевич. Львів: Центр Європи, 2006. 56 с.: іл.

7. Лазуркевич Софія. На львівській багатоповерхівці намалювали мурал з Борисом Возницьким. *Фото дня*. URL: <https://zaxid.net/news/https://zaxid.net/news/>.
8. Возницький Б. *Олеський замок: путівник*. Вид. 2-ге. Фото В.Ф. Ольхом'яка, Б.А. Шевчука. Львів: Каміньяр, 1978. 144 с.: укр., рос., пол. та англ.
9. Возницький Б. Каплиця Боїмів у Львові: фотонарис. Фото П.М. Березін, худ. Є.І. Безніско. Львів: Каміньяр, 1979. 64 с.; укр., рос., пол., англ.

REFERENCES

- (2016). *Boris Voznytskyi. Biobibliographic index*. Lviv [in Ukrainian].
- Voznytskyi, B.G., Kompaneys, M.G., & Ovsyichuk, V.A. (1979). *Lviv Art Gallery: Guide*. Ed. 2nd, supplement. Lviv: Kamenyar [in Ukrainian].
- Voznytskyi, B.G., & Oranasenko, N.O. (1987). *Mr. Pinzel — legend and reality: cat. ext.* Lviv [in Russian].
- Voznytskyi, B.G. (1989). *Mr. Pinzel: legend and reality: cat. ext.* Prague: Prague City [in Czech].
- Voznytskyi, Borys. (2005). *Mykola Pototskyi, the headman of Kaniv and his artists, the architect Bernard Meretin and the carpenter Ioan Georgy Pinzel*. Lviv: Center of Europe [in Ukrainian].
- Filevych, N. (Ed.). (2006). *Boris Voznytskyi. Self-portrait against the background of time*. Lviv: Center of Europe [in Ukrainian].
- Lazurkevich, Sofia. A mural with Borys Voznytsky was painted on a Lviv high-rise building. *Photo of the day*. Retrieved from: <https://zaxid.net/news/https://zaxid.net/news/> [in Ukrainian].
- Voznytskyi, B. (1978). *Oleskyi zamok: guidebook*. Ed. 2nd. Lviv: Kamenyar [in Ukrainian, in Russian, in Polish and in English].
- Voznytskyi, B. (1979). *The Boim Chapel in Lviv: a photo essay*. Lviv: Kamenyar [in Ukrainian, in Russian, in Polish and in English].

Received: 29.11.2005
 Accepted: 14.12.2025
 Published: 12.03.2026